

Få och *bli* som byggstenar och murbruk

En kartläggning av två av svenskans
frekventaste verb

Alexandra Zalesky (Independent Researcher)

Abstract

[The Verbs *få* and *bli* as Building Blocks and Mortar. A Mapping of Two of the Most Frequent Swedish Verbs]

Two of the most frequent verbs of the Swedish language, *få* (with the basic meaning 'receive') and *bli* (with the basic meaning 'become'), share several characteristics. Both verbs are polysemic: *få* can express possession, permission, prohibition, causativity, inchoativity, and succeeded attempts; *bli* can express inchoativity, durativity, and future time. Both verbs take part in a variety of different syntactic constructions, such as functioning as a passive auxiliary. Depending on the meaning and function, they can be described as more lexical elements or rather grammatical: metaphorically speaking, *få* and *bli* can hence be seen as either building blocks or mortar. Together with the high frequency and the semantic and syntactic complexity, the two verbs share an additional common trait: they are the inchoative counterpart to the two most basic verbs of the Swedish language, *ha* 'have' and *vara* 'be', respectively. Whilst there exist studies covering the different meanings and functions of *få*, an equivalent study of the verb *bli* is currently lacking. This article presents a mapping of both verbs, followed by a brief reflection on their inchoative nature.

Keywords: Swedish verb *få*, Swedish verb *bli*, polysemy, syntax, inchoative verbs

1. INLEDNING

Det talas ibland om språkets byggstenar, där meningar består av ord som i sin tur består av morfem, som består av vokaler och konsonanter. Vi ”bygger” således allt från det fonetisk-fonologiska till det syntaktiska. Enligt denna metafor kan verben *få* och *bli* verka både som byggstenar och som murbruk. De används som byggstenar i sin mer grundläggande betydelse, se (1) och (2). I konstruktioner där *få* används kausativt (3) eller *bli* som passivbildande hjälpverb (4) fungerar de däremot mer som murbruk, som konstruktionsbärande snarare än betydelsebärande. Följande exempel är hämtade ur Teleman et al. (1999):

- (1) Åke fick bilen av sin fru. (Teleman et al. 1999 IV:66)
- (2) Hennes yngre bror vill bli konstnär, tror jag. (Teleman et al. 1999 IV:296)
- (3) Han fick bilen lagad på en eftermiddag. (Teleman et al. 1999 IV:138)
- (4) Du blir hämtad i morgon klockan 5, det lovar jag. (Teleman et al. 1999 IV:400)

I denna artikel presenteras en kartläggning av *få* och *bli*, två av svenskans frekventaste verb. Det som framgår gällande de båda verben är en komplex bild: de är mångtydiga, fungerar både som huvudverb och hjälpverb, och ingår i ett flertal syntaktiska konstruktioner. Vidare klassas *få*:s grundbetydelse som den dynamiska motsvarigheten till *ha* (Viberg 2012:1425), och detsamma visar sig här för *bli* jämfört med *vara*. De båda verbens förhållande till två av svenskans mest grundläggande verb, *ha* respektive *vara*, gör det intressant att ställa dem jämte varandra. Huvudsyftet med artikeln är att beskriva dessa två högfrekventa verbs olika betydelser och funktioner, något som både språkundervisning och översättning kan ha nytta av.

I avsnitt 2 presenteras *få* och *bli*:s polysemi samt tidigare studier i korthet. I avsnitt 3 och 4 beskrivs *få* respektive *bli* semantiskt och syntaktiskt på ett mer ingående plan. I slutordet diskuteras kortfattat *få* och *bli*:s dynamiska natur.

2. DE POLYSEMA VERBEN *FÅ* OCH *BLI*

Två av svenskans frekventaste verb är *få* och *bli*; de är närmare bestämt det femte respektive det sjunde frekventaste verbet (Viberg 2006:104). Båda verben är polysema (Viberg 2012; Skrzypek 2020), något som delvis kan förklara deras höga frekvens. *Få* och *bli* kan fungera både som huvudverb och som hjälpverb, men gränsen mellan huvudverb och hjälpverb är inte klar (Teleman et al. 1999 II:540). Ett hjälpverb har snarare en grammatisk funktion än lexikalisk betydelse; med hjälpverb avses här de verb som överordnas en verbfras eller en verbal perfektparticipfras. Med huvudverb avses här samtliga verb som inte är hjälpverb; bland huvudverb inkluderas således även kopulaverb, alltså ”verb som obligatoriskt konstrueras med bundet subjektspredikativ” (Teleman et al. 1999 I:193).

Som huvudverb betyder *få* ’komma att ha’, ’motta’; *bli*:s främsta huvudverbsbetydelse är ’övergå till att vara’. *Få* kan dessutom uttrycka bland annat tillåtelse, tvång och kausativitet (Viberg 2002; Ramnäs 2006; Teleman et al. 1999); och *bli* kan vidare bland annat uttrycka ’fortsätta att vara’ eller fungera som passivbildande hjälpverb (Teleman et al. 1999). De två verbens olika hjälpverbsfunktioner härstammar ur de respektive huvudverben (Viberg 2012; Loenheim 2013).

Åke Viberg (2002; 2012) och Mårten Ramnäs (2006) har analyserat *få* i kontrastiva, korpusbaserade studier. Föreliggande beskrivning av *få* baseras till stor del på ovannämnda tre undersökningar men frångår dem delvis vad gäller konstruktionen ’*få* + objekt + perfektparticip’. Av *bli* å andra sidan saknas för närvarande en komplett studie; denna kartläggning av *bli* utgår från tidigare studier där typiskt enbart ett av *bli*:s olika användningsområden behandlas. Speciellt *bli* som passivbildande hjälpverb har tidigare

analyserats (se Engdahl (2006) för svenskans passiva konstruktioner; se Skrzypek (2020) och Skrzypek och Engdahl (2025) för diakroniska studier av *bli*-passiv; se Laanemets (2013) för en jämförande studie av passiva konstruktioner i svenska, norska och danska). Lisa Loenheim (2013) har analyserat *bli* ur ett diakroniskt perspektiv. *Svenska Akademiens grammatik* av Ulf Teleman et al. (1999 III:352; IV:382) behandlar *bli* som kopulaverb och passivbildande verb.

En analys av *bli*:s olika betydelser och användningsområden finns dock för de till svenskan närbesläktade språken norska och danska: Signe Oksefjell Ebeling kartlägger i sin doktorsavhandling från 2003 de norska verben *få* och *bli*; Peter Harder (1998) analyserar i korthet danskans *få* och *blive* och deras olika betydelser. Undersökningarna visar att de statiska verben *have* och *be* används frekvent i engelska översättningar av dynamiska *få* respektive *bli(ve)*. Svenska *få*:s förhållande till engelskan liknar norska och danska *få*:s (Viberg 2012), och detsamma kan förmodas gällande svenska *bli*. Som framgår i avsnitt 4.3. finns det dock olikheter vad gäller svenska *bli* i förhållande till norska och danska *bli(ve)*, något som motiverar behovet av en undersökning av svenska *bli*.

3. FÅ – ETT SPRÅKSPECIFIKT VERB

Verbet *få* kan användas både som huvudverb och som ett flertal hjälpverb. Som huvudverb betyder det 'komma att ha' och som hjälpverb kan det uttrycka tillåtelse, möjlighet, förbud, tvång, kausativitet, genomförda försök, inkoativitet och ingå i passiva konstruktioner. Enligt Viberg (2012) är *få* ett högst språkspecifikt verb, det vill säga att det ofta saknas en motsvarighet på andra språk. Att det klassas som språkspecifikt beror delvis på kombinationen av de olika betydelserna som *få* kan ha, och vidare på att till och med den konkreta grundbetydelsen i sig, 'komma att ha (något konkret)', inte alltid har en direkt motsvarighet i andra språk (Viberg 2012:1419). Även Ramnäs beskriver *få* som ytterst specifikt på grund av verbets höga frekvens och komplexa semantik och syntax (2006:1).

Ramnäs studie från 2006 är en svensk-fransk kontrastiv analys av verbet *få* och dess franska motsvarigheter. Ramnäs delar syntaktiskt in *få* i två makrokategorier: å ena sidan *få* följt av infinitiv utan *att*, å andra sidan *få* följt av en nominalfras. *Få* med infinitiv kan uttrycka modala konstruktioner (tillåtelse, tillfälle/möjlighet, tvång/krav) eller aspekt. *Få* med nominalfras kan uttrycka ägande, kausativitet eller ingå i ett partikelverb (2006:2).

I Vibergs studie från 2012 analyseras översättningen av *få* i utdrag från tio svenska romaner (totalt nästan 1 000 förekomster av verbet *få*) till engelska, franska, tyska och finska. Bland de undersökta språken visade sig det finska verbet *saada* vara den närmaste motsvarigheten till *få*. Viberg delar in *få* i följande huvudbetydelser: ägande, abstrakt ägande, tillåtelse, krav, inkoativitet, kausativitet, genomförda försök och kategorin 'interested party'¹ (2012:1417). Vibergs studie från 2002 är även den en korpusbaserad, kontrastiv studie om *få*, men med fokus på hur *få* förhåller sig till engelskans *get*. Indelningen av *få*:s huvudbetydelser i Viberg (2002) avviker från Viberg (2012) enbart i det att kategorin 'interested party' benämns 'beneficiary/malesiciary' (2002:122). Denna studie inkluderar även motsatt språkriktning, alltså från engelska till svenska, och finner att *få* och *get* semantiskt sett generellt har många likheter. Trots det framkommer det att *få* översattes med *get* och *get* med *få* förvånansvärt sällan: *få* översattes med *get* i 12% av fallen, och *get* med *få* i 21% av fallen (2002:147). Vibergs (2002; 2012) och Ramnäs (2006) indelningar, framför allt baserade på den syntaktiska

¹ 'Interested party' syftar på att subjektet är en intresserad deltagare i förhållande till det som uttrycks i satsen: "When the object of *få* is combined with a past participle, the subject of *få* is psychologically affected by the outcome of the event described by the participle" (Viberg 2012:1418).

konstruktionen som *få* ingår i, skiljer sig på ett par punkter; i dessa fall förefaller det vara den lexikala kontexten som styr vilken kategori *få* ingår i.

En indelning av *få* utifrån semantiska och syntaktiska egenskaper ges i sektionerna 3.1.–3.6.

3.1. FÅ MED BETYDELSEN 'KOMMA ATT HA'

Likt *ha* uttrycker *få* ägande tillsammans med en nominalfras, men skiljer sig från det förstnämnda verbet då *få* uttrycker ett skeende, en förändring. Således är *få* dynamiskt och *ha* statiskt. *Få* kan uttrycka 'komma att ha' både gällande något konkret (5), termens grundbetydelse, och något abstrakt (6):

(5) Jag fick en bok av honom en gång. (Viberg 2012:1421)

(6) Nästa termin hoppas jag få mer tid till studier.²

Exempel (6) visar att någon tänkt givare inte är nödvändig, det vill säga någon eller något som i det här fallet ger tid till studier.

3.2. FÅ SOM MODALT HJÄLPVERB

Få tillsammans med infinitiv utan infinitivmärket *att* uttrycker typiskt deontisk modalitet,³ hur nödvändigt eller möjligt det som sägs är i förhållande till normer eller beslut. En del av komplexiteten kring *få* beror på att det som modalt hjälpverb kan uttrycka både tillåtelse och tvång, alltså å ena sidan permissiv modalitet och å den andra sidan obligativ modalitet; ett modalt *få* utan ett större sammanhang är ofta tvetydigt, se (7).

(7) Han fick sova på soffan.

För att det ska framgå om det modala hjälp verbet i (7) uttrycker tillåtelse eller tvång krävs ytterligare kontext:

(8) Han fick sova på soffan trots att den är så gammal och skör.

(9) Han fick sova på soffan eftersom alla sängar var upptagna.

Gemensamt för modala *få* är att de beror på en yttre kraft, generellt någon form av auktoritet, en person eller en institution.

Både danskan och norskan skiljer sig här från svenskan: danska *få* kan inte användas som modalt hjälpverb (Lundskær-Nielsen & Holmes 2010); norska *få* kan likt svenska *få* uttrycka både permissiv och obligativ modalitet, och vidare även potentiell modalitet, alltså subjektets förmåga att göra något. På standardsvenska uttrycks det typiskt med *kunna*. Oksefjell Ebeling ger följande exempel där norska *få* inte behöver bero på en yttre kraft:

(10) Han får ikke sove. (Oksefjell Ebeling 2003:193)

² Om inget annat anges är exemplen mina.

³ *Få* med infinitiv kan även uttrycka inkoativitet, se 3.3.

3.3. FÅ SOM ASPEKTUELLT HJÄLPVERB

Vid sidan av modalitet kan *få* tillsammans med ett infinitiv utan *att* uttrycka aspekt, det vill säga hur aktionens interna tidsstruktur beskrivs. Ett aspektuellt hjälpverb förändrar det underordnade infinitivets aspekt, och specifikt *få* kan uttrycka inkoativitet. Detta är en begränsad användning och enbart möjlig med sinnesverb som *se*, *höra* och *känna* samt *veta* (Ramnäs 2006:230). Till exempel:

(11) Igår fick han veta sanningen.

'Fick' i (11) syftar på stunden då subjektet informeras om sanningen, efter det vet subjektet sanningen.

3.4. FÅ SOM KAUSATIVT HJÄLPVERB

Få kan uttrycka att subjektet orsakar ett tillstånd eller en händelse. Viberg (2002; 2012) och Ramnäs (2006) kategoriserar följande konstruktion som kausativ: '*få* + objekt + infinitivsats'. Subjektet kan vara både animat (12) och inanimat (13).

(12) Jag fick Oskar att skratta. (Ramnäs 2006:105)

(13) Jag tror att det var främst färgen som fick mig att känna äckel. (Ramnäs 2006:122)

Få kan uttrycka kausativitet med ytterligare konstruktioner, som '*få* + objekt + perfektparticip' (14) och '*få* + objekt + adjektiv' (15).⁴ Participfrasen eller adjektivfrasen anger det orsakade resultatet. Till exempel:

(14) [Jag] fick manuskriptet godkänt med en viss tvekan. (Ramnäs 2006:128)

(15) Och det gick inte att få henne lugn. (Ramnäs 2006:129)

Konstruktionen '*få* + objekt + perfektparticip' kan ha fler betydelser, se 3.6.

3.5. FÅ FÖR ATT UTTRYCKA GENOMFÖRDA FÖRSÖK

Svenska är ett språk rikt på partikelverb (Viberg et al. 1991:79). När *få* står tillsammans med en verbpartikel uttrycker det ofta att subjektet uppnår ett visst resultat och närmare bestämt att subjektet lyckas göra något som på ett eller annat sätt innebär någon form av svårighet (Viberg 2002:138). Viberg jämför det neutrala *öppna (dörren)* med *få upp (dörren)* (2002:138) och ger även följande exempel:

(16) Eftersom han hade händerna fulla fick han använda både armbågar och fötter för att få upp dörren. (Viberg 2012:1449)

Ramnäs noterar att merparten men inte samtliga partikelverb med *få* uttrycker genomförda försök, till exempel *få tillbaka* uttrycker snarare ägande (2006:93).

⁴ I Viberg (2002; 2012) kategoriseras '*få* + objekt + perfektparticip' och '*få* + objekt + adjektiv' inte som kausativa konstruktioner, utan som 'beneficiary/maleficiary' (2002) respektive 'interested party' (2012), se 3.6. I Ramnäs (2006) kategoriseras konstruktionerna som kausativa. Ramnäs nämner även följande kausativa *få*-konstruktioner: '*få* + nominalfras + adverbial' och '*få* + nominalfras + prepositionsfras' (2006:22).

3.6. FÅ SOM PASSIVBILDANDE HJÄLPVERB

Enligt Viberg (2012) är en gemensam nämnare för de olika betydelserna av *få* att subjektet är en intresserad deltagare i förhållande till det som uttrycks i satsen, och då subjektet till övervägande del är en människa handlar det ofta om mänskligt intresse, 'human interest' i Vibergs ord (2012:1451). Denna komponent av *få* är enligt Viberg extra tydlig i konstruktionen '*få* + objekt + perfektparticip'. Till exempel:

(17) Maria fick bilen reparerad/stulen. (Viberg 2012:1417)

(17a) Maria fick bilen reparerad.

(17b) Maria fick bilen stulen.

Konstruktionen '*få* + objekt + perfektparticip' kan även uttrycka kausativitet, alltså att subjektet orsakar ett tillstånd eller en händelse, se 3.4. (17b) kan dock enbart marginellt tolkas som en kausativ konstruktion: i det fall då subjektet exempelvis anlitar någon för att stjäla bilen. Däremot finns komponenten 'human interest' i båda exempel: i (17a) är subjektet förmånstagare av det som sker, och i (17b) den som drabbas.

I föreliggande studie analyseras '*få* + objekt + perfektparticip' med icke-agentivt subjekt som en passiv konstruktion. Likt andra passiva konstruktioner kan den som orsakar tillståndet eller händelsen uttryckas med en *av*-fras, se (18).

(18) Maria fick bilen reparerad av en specialist.⁵

4. BLI

För närvarande saknas en komplett kartläggning av svenska *bli*:s olika användningsområden. I *Svenska Akademiens grammatik* (härefter 'SAG') av Teleman et al. (1999) behandlas dock *bli* både som kopula och hjälpverb och är därför speciellt intressant för föreliggande studie; se 4.1. för en kortfattad överblick över SAG:s redogörelse. SAG fokuserar framförallt på *bli* som passivbildande verb (1999 IV:382–404), i likhet med merparten av tidigare studier av *bli*. Vidare beskriver SAG *bli* som kopula (1999 II:618 f.; III:352 f.; III:480; IV:217); *bli* med futural funktion nämns enbart mycket kortfattat, och SAG är inte enhetlig gällande vilken betydelse konstruktionen *bli* tillsammans med presensparticip har. Således är SAG:s beskrivning av *bli* ofullständig.

Föreliggande studie presenterar en kartläggning av *bli* i 4.2. utifrån både semantiska och syntaktiska egenskaper som kompletteras och jämförs med tidigare studier: gällande *bli* som passivbildande hjälpverb är bland andra Engdahl (2006), Laanemets (2013) och Skrzypek (2020) av intresse; gällande futuralt *bli* är Dahl (2000) och Thyberg (2020) av intresse. I 4.3. presenteras i korthet Signe Oksefjell Ebelings (2003) studie av norska *bli*, och Peter Harders (1998) redogörelse för danska *blive*, samt hur de skiljer sig från svenska *bli*.

4.1. SVENSKA AKADEMIENS GRAMMATIK

SAG har som mål att vara en deskriptiv grammatik av den svenska standardgrammatiken (Teleman et al. 1999 I:5). *Bli* klassas både som ett huvudverb och som ett hjälpverb i SAG. Som huvudverb fungerar *bli* som kopula. Kopulaverb bär liten om ens någon betydelse;

⁵ Subjektet kan tolkas som agent i förhållande till *få* här, men inte till hela aktionen: Maria kan tolkas som den som gör så att specialisten lagar bilen.

vad gäller *bli* är det som uttrycks typiskt början på ett nytt tillstånd. Predikativet till *bli* är oftast en adjektivfras, ett adjektiviskt perfektparticip eller en nominalfras. SAG ger följande exempel:

(19) Min bror blev {frisk/intresserad/polischef}. (Teleman et al. 1999 III:353)

Tillsammans med *bli* beskrivs även *vara* och *förbli* som svenska kopulaverb.

SAG nämner möjligheten att *bli* som kopula står tillsammans med ett adverbial istället för ett subjektspredikativ, till exempel:

(20) Begravningen blir på måndag, på Skogskyrkogården. (Teleman et al. 1999 III:480)

Regionalt anges *vart* kunna användas istället för *blev*, preteritum av *bli* (1999 III:352).

Bli kan även stå tillsammans med ett presensparticip, men enbart då presensparticipets verbstam är ett intransitivt befintlighetsverb som *ligga*, *sitta*, *stå* eller *hänga*; i detta fall har *bli* ”närmast status av hjälpverb” (1999 II:618). Vad gäller betydelsen av *bli* i denna konstruktion är SAG inte enhetlig. I volym två beskrivs konstruktionen ha betydelsen ”att ett visst tillstånd inträder och att detta tillstånd därefter pågår” (1999 II:619). I den tredje volymen beskrivs ’*bli* + presensparticip’ kunna uttrycka inträdandet av participets tillstånd enbart ”[n]ågon gång” (1999 III:353), medan konstruktionen oftast uttrycker att ”participets redan inträdde tillstånd fortsätter utan att avbrytas” (1999 III:353). Följande exempel är båda hämtade ur Teleman et al. (1999 III:353):

(21) Hon satte sig i soffan. Där blev hon sittande i två timmar. [blev sittande ≈ förblev sittande]⁶

(22) Hon gick energiskt mot skogen. Plötsligt blev hon stående. [blev stående ≈ hejdade sig]

Tillsammans med ett verbalt perfektparticip klassas *bli* som ett passivbildande hjälpverb jämte *vara*, det senare anges dock vara mer begränsat. Likt *bli* som kopula kan även passivbildande *bli* regionalt bytas ut mot *vart* i preteritum (1999 II:574).

SAG kommenterar att det är särskilt vanligt att verb som *komma*, *bli* och *få* syftar på framtid eftersom de är kopplade till ett nytt tillstånd, och ger följande exempel med *bli*:

(23) Vet du om Leif blir uttagen? (Teleman et al. 1999 IV:217)

SAG nämner inte att *bli* skulle kunna syfta på framtid utan att uttrycka förändring; se 4.2.4. för hur *bli* kan uttrycka framtid utan förändring.

4.2. *BLI*:S ANVÄNDNINGSMRÅDEN

Bli kan semantiskt delas in i följande huvudbetydelser: ’fortsätta att vara’, ’övergå till att vara’ och framtid (’komma att vara’ eller ’ska vara’). Syntaktiskt har *bli* följande huvudfunktioner: kopulaverb, passivbildande hjälpverb och partikelverb. En indelning av *bli*:s användningsområden utifrån semantiska och syntaktiska egenskaper ges i sektionerna 4.2.1.–4.2.5.

⁶ Noteringarna i hakparentes är Teleman et al.:s egna.

4.2.1. *Bli* i betydelsen 'fortsätta att vara'

Bli kan numera uttrycka 'fortsätta att vara' framför allt tillsammans med ett presensparticip av verb som *ligga*, *sitta*, *stå*, *hänga*, se (24). Det kan även marginellt uttrycka 'fortsätta att vara' med ett rumsadverbial, se (25).

(24) Boken blev liggande på nattduksbordet.

(25) Han blev hemma.

Konstruktionen med rumsadverbial är lätt ålderdomlig (SAOB, s.v. 'blifva'),⁷ men det finns ett klart undantag: *bli kvar* som betyder 'återstå' eller 'stanna'. När *bli* står tillsammans med adverbet *kvar*, som kan ha antingen en lokativ betydelse eller betyda 'återstående', har *bli* durativ betydelse, förstärkt av *kvar*; se 4.2.5.

Durativa *bli* kan jämföras med verbet *förbli* ('fortsätta att vara'). *Förbli* är yngre än *bli* och belagt först från 1547 (SAOB, s.v. 'förbliva'); troligen uppkom *förbli* för att kunna skilja på *bli* i betydelsen 'fortsätta att vara' från 'övergå till att vara'. I dagens svenska föredras ofta verbet *förbli* framför *bli* i betydelsen 'fortsätta att vara' (Skrzypek 2020:306). Vad gäller '*bli/förbli* + presensparticip' finns en betydelseskillnad: medan *förbli* enbart betecknar 'fortsätta att vara i samma position', kan *bli* både uttrycka 'fortsätta att vara i samma position' och att subjektet intar en viss position och fortsätter att ha den. (26) kan således betyda antingen att ett tillstånd fortsätter att pågå (27), eller att ett tillstånd inträder och därefter fortsätter (28).

(26) Hon blev stående.

(27) Där blev hon stående en lång stund.

(28) Plötsligt blev hon stående. (Teleman et al. 1999 III:353)

4.2.2. *Bli* i betydelsen 'övergå till att vara'

Bli uttrycker i dagens svenska framför allt en förändring, att ett nytt tillstånd inträder; *bli* kan uttrycka 'övergå till att vara' både som kopula och som passivbildande hjälpverb. Som kopula står *bli* typiskt med en adjektivfras (29), ett adjektiviskt perfektparticip (30) eller en nominalfras (31):

(29) Alla blev tysta när hon kom in i rummet.

(30) Han blev förvånad när hon ringde.

(31) Åsa ska bli mamma.

När *bli* står tillsammans med ett verbalt perfektparticip fungerar det som passivbildande hjälpverb, se 4.2.3. Det finns dock ingen tydlig gräns mellan adjektiviskt och verbalt perfektparticip (Teleman et al. 1999 II:593).

Kajsa Thyberg analyserar svenska *det*-konstruktioner med icke-referentiellt *det* som subjekt och noterar att *bli* kan användas för att uttrycka ett resultat. Thyberg nämner sportsammanhang (32), rättsliga utfall (33), ekonomiska utfall (34) och resultat av en viktning (35) och ger följande exempel (2020:196):

(32) I Rom blev det 2-2.

(33) Det blir fällande dom.

⁷ Här skiljer sig svenskan från norskan och danskan där konstruktionen inte beskrivs som ålderdomlig (Oksefjell Ebeling 2003:83; Harder 1998:39).

(34) Det blev 170 000 kronor.

(35) Det blir minus 30 jämt.

Även *bli*-passiv kan användas för att framhäva ett resultat, se 4.2.3.

4.2.3. Svenskans passivkonstruktioner och *bli* som passivbildande verb

Bli tillsammans med ett verbalt perfektparticip uttrycker passiv; svenskan kan konstruera passiv både morfologiskt och perifrastiskt.

Det morfologiska passivet, *s*-passiv, konstrueras genom att ändelsen *-s* läggs till verbformen. *S*-passiv är svenskans omarkerade och vanligaste passivkonstruktion, som framgår av Laanemets studie från 2013 om skriven och talad svenska i olika genrer.⁸ I Laanemets undersökning var *s*-passiv klart dominerande i formellare genrer: inom skriven nyhetssvenska användes *s*-passiv i 97% av alla passivkonstruktioner, jämfört med *bli*-passiv 3%, och inom talade debatter användes *s*-passiv i 93,9% av fallen, jämfört med *bli*-passiv 6,1%. I informellare svenska var skillnaden något mindre markerad: inom skönlitteratur var 90,4% av alla passivkonstruktioner uttryckta med *s*-passiv, och i talade konversationer användes *s*-passiv i 84,2% av fallen (2013:81).⁹

Perifrastiskt passiv på svenska bildas antingen med *bli* eller *vara* tillsammans med verbalt perfektparticip,¹⁰ där perfektparticip böjs efter subjektets numerus och genus. Skillnaden mellan dessa två passivkonstruktioner kan jämföras med betydelskillnaden mellan det dynamiska verbet *bli* och det statiska *vara* följt av en adjektivfras, ett adjektiviskt perfektparticip eller en nominalfras. *Bli*-passiv används således för att uttrycka att ett nytt tillstånd inträder eller ett resultat av ett ändrat tillstånd (36), medan *vara*-passiv ger en statisk beskrivning av ett tillstånd eller resultatet av ett tillstånd (37).

(36) Huset blev ommålat förra året.

(37) Huset är nymålat.

Bli-passiv kan i många fall bytas ut mot *s*-passiv utan någon större betydelseförändring, men föredras dock när man vill belysa att subjektet har någon form av kontroll (Engdahl 2006:32).¹¹ Engdahl ger följande exempel (2006:32):

(38) Representanten försökte bli omvald.

(39) ??Representanten försökte omväljas.¹²

4.2.4. *Bli* för att uttrycka framtid

Bli är på flera vis sammankopplat med en framtida betydelse. Då *bli*:s huvudbetydelse uttrycker en förändring, en övergång till ett nytt tillstånd, ligger den futurala betydelsen nära till hands. Se följande exempel:

(40) Du blir snart en stor pojke. (Dahl 2000:351)

⁸ Studien inkluderar även norska och danska; se 4.3. för hur svenska *bli*-passiv skiljer sig från norska och danska *bli(ve)*-passiv.

⁹ Laanemets studie inkluderar inte *vara*-passiv.

¹⁰ Även *få* kan användas som passivbildande hjälpverb, se 3.6.

¹¹ En ytterligare faktor att inkludera i vidare studier gällande val av passiv är verbens morfologiska komplexitet, och om *bli*-passiv är frekventare med prefixbärande verb då *s*-passiv innebär suffixering; jämför *bli påkommen* med *påkommas*.

¹² Frågetecknen är Engdahls och anger att meningen är semantiskt tveksam.

Vidare är *bli* det vanligaste huvud verbet i framtidskonstruktioner med *komma att* och det femte vanligaste huvud verbet i framtidskonstruktioner med *ska* enligt en korpusbaserad undersökning av svenska konstruktioner för att uttrycka framtid av Martin Hilpert (2006). Östen Dahl hävdar att det bland de nordeuropeiska språken finns en ”strong tendency to use the present tense of verbs meaning ’become’ when talking of states in the future” (2000:351). Dahl ger följande exempel:

- (41) Det blir kallt imorgon. (Dahl 2000:351)
(42) Den här festen blir nog trevlig. (Dahl 2000:352)

(41) uttrycker inte nödvändigtvis en förändring, och läggs *också* till (41) framgår detta tydligare. (42) betyder inte att festen är tråkig, utan att den troligen kommer att vara trevlig när den äger rum. *Bli* kan följaktligen uttrycka framtid utan förändring, framtid av *vara*; Dahl kallar detta för ”[the] extended use of *bli*” (2000:353). Norska *bli* förefaller liknande: Signe Oksefjell Ebeling (2003:67) nämner att norska *bli* kan uttrycka framtid utan förändring, framtid av *være*, och hänvisar till följande exempel:

- (43) Det blir regn i morgon. (Faarlund 1978:105)

Även Peter Harder noterar att danska *blive* kan fungera som framtid av *være* (1998:40).

Thybergs analys av svenska *det*-konstruktioner visar att *bli* i exempel som (44) har en funktion som liknar *futurala ska*: det uttrycker avsikt; dock med viss betydelseskillnad, bland annat att ”*det blir* uttrycker en objektiv motsvarighet till det subjektivt utformade *jag/vi ska*” (2020:216):

- (44) Idag blir det bara vila [...].¹³ (Thyberg 2020:216)

På liknande sätt kan exempel (45) analyseras som uttryck för avsikt (46):

- (45) Vad blir det för mat?
(46) Vad ska vi äta?

I andra exempel däremot tycks *bli* ligga närmare *komma att*, och alltså uttrycka en prognos snarare än avsikt. Se följande exempel:

- (47) Det blir bara bråk om ni kommer hit.
(48) Ni/De kommer bara att bråka om ni kommer hit.

4.2.5. *Bli* som partikelverb och *låta bli*

Bli ingår i en rad partikelverb, som *bli av* (’hända’; ’komma att hamna’), *bli av med* (’mista’), *bli till* (’uppstå’), *bli till sig* (’övergå till att vara mycket entusiastisk’), *bli kvar* (’stanna’; ’återstå’) och *bli över* (’finnas kvar’).

Bli hittas slutligen i verbkonstruktionen *låta bli*, alltså att undvika att göra något, att avstå. Till exempel:

- (49) Låt bli att låsa när du går. ≈ Lås inte när du går. (Teleman et al. 1999 IV:713)

¹³ Hakparentesen är Thybergs.

4.3. NORSKA *BLI* OCH DANSKA *BLIVE*

Studier av norska *bli* och danska *blive* är av intresse för föreliggande studie då det rör sig om närbesläktade språk; svenska *bli* skiljer sig dock från norska och danska *bli(ve)*, vilket motiverar betydelsen av en analys av svenska *bli*.

Signe Oksefjell Ebeling har utfört en korpusbaserad studie av norska *bli* i förhållande till engelskan för att semantiskt och syntaktiskt kartlägga verbet,¹⁴ och delar in de möjliga användningsområdena i två huvudbetydelser: statisk betydelse (synonymt med norska *forbli*) och inkoativ betydelse (2003:83). Syntaktiskt delas *bli* upp i följande kategorier: kopula, passivbildande hjälpverb, intransitivt verb,¹⁵ aspektuellt hjälpverb¹⁶ och flerordsverb. Således skiljer sig Oksefjell Ebelings uppdelning terminologiskt sett från min uppdelning, där det som motsvarar Oksefjell Ebelings intransitiva *bli* och aspektuella *bli* klassas som kopula. Oksefjell Ebeling noterar att *bli*:s mest frekventa engelska översättning är *be* (2003:90), oavsett syntaktisk kategori. Detsamma gäller därmed även kopula, där *bli* enligt Oksefjell Ebelings indelning typiskt har en dynamisk betydelse (2003:92).

Peter Harder har gjort en lexikografisk analys av danska *blive* utifrån hur det översätts till engelska,¹⁷ och finner två huvudbetydelser: *blive* synonymt med danska *forblive*, och fem varianter av betydelsen 'övergå till ett nytt tillstånd', som samtliga fem på engelska kan översättas med det statiska verbet *be*, vid sidan av dynamiska verb som *come*, *become* och *get* (1998:39).

Svenska *bli* skiljer sig framför allt från norska *bli* och danska *blive* på två punkter: å ena sidan som passivbildande hjälpverb, å andra sidan med statisk betydelse. Svenskans *bli*-passiv avviker från norskans och danskans *bli(ve)*-passiv vad gäller betydelse, konstruktion och frekvens. På norska och danska kan valet mellan *s*-passiv och *bli(ve)*-passiv uttrycka vilken typ av händelse som beskrivs: generell respektive specifik, objektiv respektive subjektiv; på svenska däremot handlar valet av passiv snarare om subjektets möjlighet att påverka aktionen (Engdahl 2006). Utöver det böjs inte perfektparticip i norska och danska *bli(ve)*-passiv efter numerus och genus.¹⁸ Slutligen är *bli(ve)*-passiv betydligt mer frekvent på norska och danska jämfört med på svenska, och speciellt vad gäller ett i större utsträckning informellt språk (Laanemets 2013:81).

Vidare beskrivs statiska *bli(ve)* varken på norska eller danska som lätt ålderdomligt (Oksefjell Ebeling 2003:83; Harder 1998:39), till skillnad från svenska *bli* tillsammans med ett rumsadverbial (SAOB, s.v. 'blifva'). Att *bli*:s statiska betydelse lever kvar starkare i norska märks även vad gäller konstruktionen '*bli* + presensparticip', där den durativa betydelsen är huvudbetydelsen, medan '*bli* + presensparticip' som uttryck för en ingressiv och därefter durativ betydelse beskrivs som marginell (Oksefjell Ebeling 2003:157).

5. SLUTORD

Få och *bli* är två komplexa och högfrekventa verb med flera gemensamma egenskaper. De kan båda ingå i ett flertal olika konstruktioner, fungera som passivbildande hjälpverb och är polysema. De är i grunden inkoativa och deras främsta gemensamma nämnare handlar om hur de förhåller sig till svenskans två mest grundläggande verb: *ha* och *vara*, vilket också

¹⁴ Studien inkluderar även verbet *få*.

¹⁵ *Bli* klassas som intransitivt verb när det följs av ett obligatoriskt adverbial, som *ble i tvil* eller *blitt sånn* (Oksefjell Ebeling 2003:86).

¹⁶ *Bli* klassas som aspektuellt hjälpverb tillsammans med ett presensparticip (Oksefjell Ebeling 2003:86).

¹⁷ Analysen inkluderar även verbet *få*.

¹⁸ Vad gäller norska finns det dock dialektal variation gällande kongruensböjning (Laanemets 2013:86).

gör det intressant att behandla dem sida vid sida. *Få* med betydelsen 'komma att ha' fungerar som en dynamisk motpart till *ha*, och *bli* med betydelsen 'övergå till att vara' som en dynamisk motpart till *vara*. Se följande exempel:

- (50) Jag får alltid huvudvärk när jag dricker för lite vatten.
- (51) Jag har huvudvärk, så jag orkar inte läsa mer nu.
- (52) Jag blev rädd när han knackade på mitt i natten.
- (53) Jag är rädd för tjuvar.

Oksefjell Ebeling noterar att norska *bli* framstår som både mer varierat och samtidigt uniformare jämfört med norska *få* (2003:310). Mellan svenska *få* och *bli* råder en liknande situation: den inkoativa betydelsen är en komponent i samtliga användningsområden för *få*; *bli* å andra sidan är mer varierat då det vid sidan av inkoativitet även kan uttrycka durativitet. Samtidigt är *få*:s inkoativa betydelse mer komplex då den kan delas upp i ett större antal underkategorier.

Norska och danska *få* och *bli(ve)* beskrivs likt svenska *få* och *bli* som dynamiska varianter av *ha(ve)* respektive *være* (Oksefjell Ebeling 2003; Harder 1998):¹⁹ ”*få*, like *bli*, is inchoative in nature” (Oksefjell Ebeling 2003:207). Trots detta noterar både Oksefjell Ebeling och Harder att både *få* och *bli(ve)* relativt ofta översätts med ett statiskt verb på engelska, som *have* respektive *be*, jämte dynamiska verb som *get* och *become*. Viberg (2012) visar på en liknande situation gällande svenska *få*; detsamma kan förmodas för svenska *bli* då det ligger nära norska och danska dynamiska *bli(ve)*, något som en jämförelse med ett annat germanskt språk tyder på: Folke Freund och Birger Sundqvist påpekar i *Tysk grammatik* (1998) att *bli* tillsammans med adjektiviskt perfektparticip som uttrycker sinnesrörelser vanligtvis översätts med det statiska *sein* 'vara' istället för med *werden* 'bli', och ger bland annat följande exempel:

- (54) *bli* förvånad: Ich war über die Ansichten sehr erstaunt. (Freund & Sundqvist 1998:446)

Bli:s höga frekvens, varierade semantik och syntax visar på att det rör sig om ett verb med flera särskiljande egenskaper, något som öppnar upp för att *bli* i likhet med *få* skulle kunna klassas som språkspecifikt. Fördjupade studier är av intresse inom språkundervisning och översättning bland annat för att undvika en eventuell överanvändning av dynamiska verb som engelska *become* och *get* bland språkstudenter och översättare. För att få en tydligare bild krävs vidare studier, och speciellt kontrastiva studier kan hjälpa till att bättre ringa in *bli*:s betydelser och hur *bli* förhåller sig till *vara*.

LITTERATUR

- Dahl, Ö. (2000). Verbs of Becoming as Future Copulas. I Ö. Dahl (red.), *Tense and Aspect in the Languages of Europe* (s. 351–361). Berlin: de Gruyter. DOI: 10.1515/9783110197099.2.351.
- Engdahl, E. (2006). Semantic and Syntactic Patterns in Swedish Passives. I B. Lyngfelt, T. Solstad (red.), *Demoting the Agent. Passive, Middle and Other Voice Phenomena* (s. 21–45). Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/la.96.04eng.
- Faarlund, J.T. (1978). *Verb og predikat. Ein studie i norsk verbalsemantikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Freund, F. & Sundqvist, B. (1998). *Tysk grammatik*. Stockholm: Natur och kultur.
- Harder, P. (1998). Lidt om *få* och *blive* i dansk: En note om rodet struktur – og om forholdet mellem leksikon og grammatik. I A. Garde et al. (red.), *Elefant – se også myg. Festskrift til Jens Axelsen* (s. 34–42). København: Gyldendal.

¹⁹ Harder beskriver danska *få* och *blive* som övergångsverb, och att de i vissa användningar kan fungera som framtidsmarkeringar för *have* respektive *være* (1998:40).

- Hilpert, M. (2006). A Synchronic Perspective on the Grammaticalization of Swedish Future Constructions. *Nordic Journal of Linguistics* 29(2), 151–172. DOI: 10.1017/S0332586506001569.
- Loenheim, L. (2013). *En ny bild av "bliva"*. Bakgrunden till hur "bliva" blev hjälpverb. Göteborg: Institutionen för svenska språket.
- Lundskær-Nielsen, T. & Holmes, P. (2010). *Danish. A Comprehensive Grammar*. 2. uppl. Abingdon: Routledge.
- Laanemets, A. (2013). The Passive Voice in Spoken and Written Danish, Norwegian and Swedish: A Comparative Corpus-based Study. *Languages in Contrast* 13(1), 67–89. DOI: 10.1075/lic.13.1.04laa.
- Oksefjell Ebeling, S. (2003). *The Norwegian Verbs bli and få and Their Correspondence in English. A Corpus-based Contrastive Study*. Doktorsavhandling, Universitetet i Oslo.
- Ramnäs, M. (2006). *Étude contrastive du verbe suédois 'få' dans un corpus parallèle suédois-français*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket*, utg. av Svenska Akademien. Lund: Svenska Akademien (1893–). Hämtad från www.saob.se (7 mars 2024).
- Skrzypek, D. (2020). The Swedish *bli*-Passive in a Diachronic Perspective. *Lege Artis* 2, 301–334.
- Skrzypek, D. & Engdahl, E. (2025). From 'Remain' to 'Become': The History of *bliva* in Swedish. *Nordic Journal of Linguistics*, 1–27. DOI: 10.1017/S0332586524000234
- Teleman, U. et al. (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. B. I–IV. Stockholm: Svenska Akademien.
- Thyberg, K. (2020). *Det-konstruktioner i bruk. En systemisk-funktionell analys av satser med icke-referentiellt det i modern svenska*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.
- Viberg, Å. (2002). Polysemy and Disambiguation Cues across Languages: The Case of Swedish *få* and English *get*. I B. Altenberg, S. Granger (red.), *Lexis in Contrast. Corpus-based approaches* (s. 119–150). Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/scl.7.10vib.
- Viberg, Å. (2006). Towards a Lexical Profile of the Swedish Verb Lexicon. *STUF. Language Typology and Universals* 59(1), 103–129. DOI: 10.1524/stuf.2006.59.1.103.
- Viberg, Å. (2012). Language-specific Meanings in Contrast: A Corpus-based Contrastive Study of Swedish *få* 'Get'. *Linguistics* 50(6), 1413–1461. DOI: 10.1515/ling-2012-0044.
- Viberg, Å. et al. (1991). *Essentials of Swedish Grammar. A Practical Guide to the Mastery of Swedish*. Lincolnwood: Passport Books.

Alexandra Zalesky

Independent Researcher
Via Armando Diaz, 15
34124 Trieste
Italy
alexandra.zalesky@gmail.com